

El guanyador de les eleccions gregues, Alexis Tsipras, vol una Europa completament diferent de la que s'imagina Angela Merkel. És probable que el seu èxit atiri la ira contra el domini d'Alemanya a la Unió Europea (UE). Els líders de França i Itàlia també esperen que es posi fi a l'austeritat.

Alexis Tsipras no hauria pogut triar cap lloc més simbòlic per demostrar als seus votants que és un primer ministre com no n'hi ha hagut mai cap a Grècia, i que les seves intencions de plantar cara als alemanys són serioses.

El mateix dia que va jurar el càrrec, el van portar amb cotxe, amb el seu sedan, al camp de tir de Kesariani, monument als combatents de la resistència grega que al país és venerat com a "altar de pau".

Fou allí, als afores d'Atenes, que les tropes d'ocupació alemanyes van disparar a un total de sis-cents combatents de la resistència, alguns dels quals poc abans de la fi de la guerra, l'1 de maig del 1944, juntament amb prop de dos-cents comunistes del camp de concentració de Haidari. La víctima més jove només tenia 14 anys.

Així que Tsipras va haver baixat del cotxe i mentre travessava el parc per anar a visitar el monument, al seu voltant es van aplegar centenars de persones. La gent estirava els braços per tocar-lo, per felicitar-lo, per abraçar-lo i per fer-li petons. Els pocs guardaespalles que l'envoltaven amb prou feines el protegien de la multitud. Alexis Tsipras, de 40 anys, el primer ministre més jove de la història de Grècia, també vol ser el líder més inusual: un home del poble que està decidit a canviar el seu país de dalt a baix.

Quan va deixar flors als peus de l'auster monument, els seus seguidors van aplaudir. I entonaven: "La resistència és el camí que les nacions han de prendre!". "L'ocupació alemanya finalment s'ha acabat", va dir un pensionista entusiasmada. Després, Tsipras va fer un minut de silenci, dret davant del monument.

Va ser un gest de resistència, un gest que contenia un missatge no gaire ocult. El record del patiment sota l'ocupació alemanya s'ajuntava amb l'acusació que els alemanys tornen a subjugar Grècia.

Tsipras no es cansa mai de dir que vol "retornar als grecs la dignitat". I "dignitat" és una paraula important per

La creació involuntària de Merkel

La victòria de Tsipras podria capgirar l'equilibri de poder a Europa?

als qui intenten entendre què ha passat a Grècia. Si els grecs no s'haguessin sentit humiliats per la seva classe política corrupta, per la seva prosperitat minvant, però també pels alemanys i altres europeus, Tsipras mai no hauria sortit escollit.

Una carrera engendrada per la crisi de l'euro. La carrera de Tsipras va començar per la crisi de l'euro. La moneda que fou dissenyada per unir Europa ha dividit clarament els ciutadans. En una comunitat econòmica en què alguns se senten estafats i d'altres oprimits, els seguidors de Tsipras l'admiren per la seva rebel·lia. Molts grecs el veuen com l'home que té el que cal per alliberar-los de l'opressió. Alhora, molts alemanys el veuen com un extremista horripilant. Veuen Tsipras com el malson d'Europa. Tsipras és l'anti-Merkel, i mai no hauria assolit l'èxit polític actual si no fos per la cancellera alemanya.

I ara aquests individus conformen els dos antípodes d'una Europa on hi ha una manca creixent de comprensió mútua.

Com s'ha pogut arribar en aquest punt? Des del començament, l'euro va

ser més que una moneda i prou. Era un compromís per curar les fractures de la guerra i eliminar el nacionalisme. Quan l'aleshores canceller alemany Helmut Kohl va signar el tractat de Maastricht el 7 de febrer del 1992, tenia l'esperança que la moneda comuna uniria irreversiblement el continent.

Ara l'euro sembla que remou els sentiments antagònics que suposadament havia d'eliminar. A Grècia la crisi ha fet arribar al poder un govern format per una barreja de radicals d'esquerra i populistes de dreta, el fonament comú dels quals és la lluita compartida contra el principi d'austeritat de Merkel.

Tsipras, però, també és la creació involuntària de Merkel. No es pot explicar el seu ascens al poder sense entendre amb profunditat la frustració que ha escampat les polítiques europees d'austeritat. Això pot semblar irracional. Al capdavall, van ser els grecs els qui van acumular uns deutes tan enormes que l'abril del 2010 el seu país no hi podia fer front. Però convertint Merkel en una *dominatrix* de l'austeritat, Tsipras ha creat una figura artificial sobre la qual pot projectar tots els sentiments negatius dels grecs.

Syriza triomfa gràcies a Merkel? Els seus votants la tenien ben present la nit de la victòria (foto de la dreta). Al centre, Tsipras al monument de la

Pols oposats. Europa es mira amb una barreja de fascinació i horror el nou home fort d'Atenes. La UE està tractant amb un eixelebrat que porta el seu país cap al precipici? Enmig de l'eufòria de la victòria, Tsipras intentarà complir realment les promeses de campanya?

La retòrica actual reflecteix fins a quin punt s'han allunyat els europeus. Quan Merkel i Tsipras parlen de solidaritat volen dir dues coses diferents. La paraula *austeritat*, que mig Europa fa servir com a sinònim de les mesures d'estalvi de Merkel, suposadament cruels, la cancellera no la utilitza. S'estima més parlar de reformes estructurals.

Els dos polítics, Merkel i Tsipras, conformen dos pols oposats dins de la UE. No és gens sorprenent que a Europa poca gent vulgui posar-se públicament de part del nou primer ministre grec. El seu to és massa estrident i els seus socis de coalició són massa desagradables. Panos Kammenos, el polític de dreta que ara és el nou ministre de Defensa, va omplir titulars afirmant no fa gaire que a Grècia els jueus no paguen impostos.

Secretament, però, molts polítics europeus esperen que el xoc de les eleccions de Grècia capgiri l'equilibri de poder. Des que va entrar al càrrec el maig del 2012, el president francès, François Hollande, ha pressionat en favor d'un enfocament més relaxat entorn del límit del deute. No tan sols té el suport del primer ministre italià, Matteo Renzi,

sinó també del president de la Comissió Europea, Jean-Claude Juncker.

Però el conflicte també té a veure amb sentiments ferits, cosa que encara el complica més. En temps del marc alemany, l'aclamada antiga moneda miraven el sud amb desdeny, on la lira italiana i la dracma grega perdien valor contínuament.

Per la seva banda, els italians i els grecs feien bromes sobre els alemanys i el seu fetitxisme obsessiu amb el marc alemany. Ara que estan tots units en una mateixa moneda tothom es queixa. Els alemanys se senten com si se'ls hagués obligat a alimentar els malgastadors de Grècia, mentre que els grecs se senten com una colònia de l'imperi de l'austeritat de Merkel. Cada part s'ha acostumat a veure l'altra com una caricatura.

“No busquem un enfrontament”.

Durant un temps semblava que la crisi de l'euro s'havia resolt. Havia desaparegut virtualment dels titulars durant dos anys. Però ara, amb l'elecció de Tsipras, ha tornat a l'agenda política amb un tomb radical. Les protestes van més enllà de les mesures d'austeritat que el líder grec vol revertir. Amb la tria del soci de coalició, Tsipras ha emprès un rumb que, fonamentalment, posa en qüestió si comparteix els valors de la Unió Europea. Ha trencat amb les normes polítiques europees.

“No busquem un enfrontament que seria igualment catastròfic per a totes dues parts”, va dir Tsipras en la primera reunió de govern dimecres passat, “però no continuarem la desastrosa política de la submissió”.

La setmana passada, el seu govern va deixar la resta de la UE atònita amb una posició amable amb Rússia. Els escèptics es pregunten, però, si Tsipras realment espera potenciar la seva imatge –i retornar als grecs el sentiment de dignitat– posant-se de part de Rússia.

No són cap novetat els lligams del partit d'esquerres Syriza amb Rússia, que s'explica pels contactes tradicionalment amistosos entre Grècia i Rússia. També en aquest cas Merkel és als antípodes. La seva màxima prioritat és convèncer els 28 estats de la UE de tancar files contra Rússia. És virtualment el seu únic triomf en la lluita amb Putin.

Tsipras i el seu partit, Syriza, deuen la seva victòria política en gran part a les conseqüències de les mesures d'austeritat que Grècia ha estat forçada a implementar els darrers anys: una caiguda del 30% en els ingressos, un atur oficial del 26% i del 51% en els joves d'entre 15 i 25 anys, llargues cues als menjadors de beneficència, botigues tancades en barris elegants i un nombre atemoridorament elevat de mendicants pels carrers.

Els predecessors de Tsipras no van aconseguir implementar moltes de les reformes estructurals dissenyades per

resistència grega contra l'ocupació alemanya, on anà després de jurar el càrrec: "La resistència –va dir– és el camí que les nacions han d'agafar".

estimular el creixement i crear llocs de treball. Amb una mescla dels dos enfocaments, altres països que estaven enfonsats en el deute després del 2010 han aconseguit fer un canvi a millor. Irlanda, Portugal i Espanya van haver d'acceptar fons de rescat, però han aconseguit deixar enrere la crisi. Mentrestant, Grècia s'ha anat resagant darrere la resta d'Europa.

Tsipras també va guanyar les eleccions perquè va prometre trencar amb el nepotisme del sistema política antic, dominat pels partits polítics consolidats, el PASOK i Nova Democràcia (ND). La victòria de Tsipras també es va fonamentar en el fet de pintar Merkel com l'enemic durant la campanya electoral.

Una manifestació de resistència a Merkel.

En resum, Tsipras és la manifestació més extrema de la resistència creixent en moltes parts d'Europa al camí d'austeritat de la cancellera alemanya. Tsipras pertany a un moviment que ara s'estén des del sud d'Europa fins a les universitats nord-americanes. A aquests oponents els uneix la idea que Europa va pel mal camí. Argumenten que estrènyer-se el cinturó durant una recessió no porta al creixement, sinó a un estancament prolongat. Com més persisteix la depressió econòmica d'Europa, més gent s'uneix a les files en expansió d'aquells qui s'oposen a la visió actual. Certament, podria ser que Tsipras fos

més que un episodi desafortunat aïllat, és a dir, un polític a l'avantguarda d'una nova generació de populistes europeus que s'oposen a la política convencional, i que poden valer-se d'aquesta manera de fer per guanyar més eleccions.

L'èxit del primer ministre grec també és la història de la resposta d'Europa, en gran part ineficaç, a les forces populistes de Grècia. A la primavera del 2012, era evident que Tsipras tindria un paper clau en el futur polític del país, com confirmaven totes les enquestes. Però quan es preguntava a representants de la troica –que comprèn la UE, el Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Central Europeu– en debats fora de micròfon si també es trobarien amb Tsipras i l'inclourien en el procés, descartaven la idea totalment.

La directora gerent de l'FMI, Christine Lagarde, fins i tot va entrar en la lluita com si fos una candidata electoral més i va expressar la seva confiança en els dos grans partits. Lagarde va dir que només els centre-dretans de ND o els socialistes del PASOK podien garantir que el país romangués a l'eurozona. Però com més europeus intentaven tractar Tsipras com un pària, més creixia la seva popularitat a Grècia.

No voler afrontar la realitat. Tsipras és el producte de l'habilitat única de Grècia de no voler afrontar la realitat. La introducció de l'euro va aportar al país

un nivell de prosperitat sense precedents. Això es devia sobretot als préstecs que els grecs de sobte van poder obtenir més barats als mercats financers. Fins i tot després de la crisi i d'una recessió de rècord, la producció industrial de Grècia encara és al mateix nivell que quan va entrar a l'eurozona. Culpant Merkel i proud de la crisi actual del deute del país és, si més no, una visió parcial de la situació.

A Tsipras, però, li agrada simplificar les coses. Tan bon punt va haver pres possessió, va anunciar la intenció de tornar a contractar 9.500 funcionaris que havien estat acomiadats com a part de les mesures de reducció de costos dels últims anys. Això inclou personal de seguretat a les escoles i les llegendàries dones de la neteja que, vestides amb bates i guants de goma, van donar suport a la campanya de Syriza durant les setmanes prèvies a les eleccions.

Ningú no sap ben bé com Tsipras té la intenció de pagar tot això. De moment, però, Syriza gaudeix de la glòria de les eleccions. El "president", tal com els seus seguidors l'anomenen, ha aconseguit unir l'esquerra fracturada: antics comunistes, verds, trotskistes, maoistes, ecosocialistes i diversos radicals.

Syriza és més que un simple partit de protesta. A causa de la crisi, s'ha "convertit en un partit paraigua", diu l'economista Jens Bastian, que va estar dos anys al grup de treball de la Comissió Europea per a Grècia com a expert en banca. A

Renzi i Hollande. Secretament, molts polítics esperen que els equilibris a la UE es capgirin.

més dels seguidors de l'esquerra i els votants de protesta, el partit també ha aconseguit atreure votants de classe mitjana i pensionistes”.

“Tsipras ha madurat políticament”. Això té molt a veure amb el mateix Tsipras, que ni sembla un ideòleg fervent ni un *enfant terrible* agressiu. “No hi ha cap motiu perquè no t’hagi de caure bé, quan hi parles”, diu l’escriptor Petros Tatsopoulos, que va abandonar Syriza al començament de l’any passat després d’uns comentaris polèmics que va fer sobre la posició del partit amb relació al terrorisme. Persones dels cercles de govern de Berlín també diuen que té “carisma” i que se’n surt bé en públic. Tsipras té estudis universitaris d’enginyeria civil i urbanisme, és pare de dues criatures i és parella de l’enginyera informàtica Peristera Baziana. Tsipras, però, preserva la seva vida privada i hi ha molt poques imatges de Baziana. La parella ni tan sols va aparèixer junta quan Tsipras va dipositar el vot a l’urna diumenge passat.

És Tsipras, però, més que un simple populista? Serà capaç de fer sortir Grècia de la crisi? “Tsipras ha canviat considerablement”, diu Andonis Liakos, un professor d’història de 68 anys expert en els partits polítics grecs. “Ha madurat

políticament i s’ha refermat en les seves conviccions”. A més a més, afegeix, “no té cap de les grans famílies al darrere”, referint-se a les dinasties polítiques que han governat el país des de fa dècades.

Molta gent, tant a Grècia com a Europa en general, tenen l’esperança que Tsipras posarà fi a la corrupció associada amb els partits tradicionals del país. “La gent ha avaluat el que han aconseguit Samaràs i Papandreu i han dit prou”, diu Jens Bastian.

Un soci de coalició problemàtic.

Però Tsipras ha escollit com a soci de govern el partit populista de dretes Grecs Independents (ANEL, en l’acrònim grec), el líder dels quals, Panos Kammenos, va beneficiar-se durant dècades del nepotisme amb el partit Nova Democràcia, de l’ex-primer ministre Andonis Samaràs. No va ser fins que Kammenos es va oposar a les polítiques imposades per la troica el 2012 que va ser expulsat de Nova Democràcia juntament amb vint persones més.

Des d’aleshores, Kammenos ha criticat continuament la UE i la cancellera alemanya. “Grècia és un país ocupat i el cap de govern rep ordres d’Angela Merkel”, vocifera. Ha comparat la UE amb un “Quart Reich”, al qual, segons diu, Alemanya aspira, i ha dit que no s’acos-

tarà a Merkel “de genolls”. En canvi, ha exigint, com Syriza, que Alemanya pagui compensacions per l’ocupació de la Segona Guerra Mundial, en concret pels préstecs que els nazis van forçar Grècia a pagar.

Els líders de Syriza són conscients que la seva plataforma política no té gaire en comú amb la dels populistes de dretes. Però, com Syriza, els Grecs Independents també es consideren oposats al sistema polític que ha imperat fins ara. Tots dos se centren en el mateix enemic: Angela Merkel.

Entre les paradoxes de la crisi de l’euro hi ha el fet que Merkel, que desperta unes emocions tan passionals a Grècia, duu a terme un estil de govern que, en gran part, no és emocional. A diferència de Tsipras, Merkel sembla un model de sobrietat. Quan parla en grups reduïts sobre la crisi de l’euro, se centra en els costos laborals unitaris, els tipus d’interès i els nivells de deute: és implacablement pràctica. El seu assessor europeu més proper un cop va esbossar la seva lògica de la crisi en un full de paper. El dibuix deixava clar que, com que els problemes que havien conduït a la crisi s’havien originat en països concrets, era en cada país individualment on s’havien de resoldre; mitjançant l’austeritat i les reformes.

Certament, no s’ha estalviat comentaris dramàtics. “Si l’euro cau, Europa també caurà”, va dir en un discurs al Parlament alemany el 19 de maig del 2010. En petit comitè, també va dir una vegada que Alemanya havia de mantenir el compromís amb Europa i l’euro a causa de les dues guerres mundials, de les quals era responsable. Per això l’estiu del 2012 va decidir mantenir Grècia dins l’eurozona.

S’acaba el temps. Ara, dos anys i mig després, moltes parts del continent estan en millors condicions, i l’euro podria resistir una bancarrota grega sense que fos cap gran trastorn. Això és, però, el que fa Tsipras tan agressiu. El seu to estrident té per objectiu, en part, distreure del fet que ell s’ha convertit en una variable previsible en l’equació de Merkel, que pensa en una recuperació més extensa, encara que no l’hagi conegut personalment.

Fins poc abans de les eleccions, Merkel creia que Samaràs aconseguiria ser reelegit. Per això va acceptar la petició que li féu al desembre d’ampliar l’actual

programa d'ajuts per només dos mesos en comptes de per sis o nou mesos. Això, com ara es demostra, va ser un error. Ara s'acaba el temps: el programa expira al final de febrer.

Merkel coneix Tsipras principalment a través dels informes gairebé diaris que l'ambaixador a Atenes envia a Berlín. Descriuen Tsipras com un campió popular intel·ligent i ben plantat, que per a les votants és especialment atractiu. "Sexy Alexi" és un dels seus sobrenoms a Grècia.

Jörg Asmussen és una de les persones de l'administració Merkel que coneix Tsipras personalment. Fins a la tardor del 2013, Asmussen era membre del Consell Executiu del Banc Central Europeu i era responsable de les relacions internacionals i europees. Actualment, és secretari d'Estat del Ministeri de Treball, però encara fa servir de manera informal els canals de comunicació que va establir quan era al BCE, si bé ara no té poders oficials.

Una persona de contacte important a Atenes és el governador del Banc de Grècia, Iannis Stournaras, que va ser ministre de Finances del país fins al principi de l'any passat. Els alts funcionaris del BCE i de la Comissió Europea depenen d'ell per deixar clar al nou govern la situació precària del país i les conseqüències que tindria que Atenes posés fi al programa d'ajuts de la UE.

Fins ara Merkel ha seguit un camí clar pel que fa a salvar la moneda comuna: solidaritat a canvi de solidaritat. I certament, no es pot acusar la cancellera d'actuar amb massa parsimònia: Alemanya ara garanteix prop de 100.000 milions d'euros en préstecs a països de l'eurozona que estan en crisi. Si les demandes de reducció del deute que fa Tsipras arribessin a bon port, Alemanya podria perdre milers de milions.

Evidentment, ara per ara Tsipras no representa gaire perill per a Merkel perquè les seves demandes són excessives. A França i Itàlia tampoc no els interessa que es retalli el deute grec.

Front d'unitat. A més a més, ara hi ha molts països de l'eurozona que han passat per programes de retallades durs, com ara Espanya, Portugal i Irlanda. Els governs d'aquests països no veuen perquè a Tsipras se li hauria de concedir una excepció només perquè és el que

Tsipras ha convertit Merkel en una *dominatrix* de l'austeritat, causa de tots els mals.

cria més. En una trobada de ministres de Finances de l'eurozona dilluns passat, el front contra Tsipras estava unit fins al punt que el ministre de Finances alemany, Wolfgang Schäuble, es va poder quedar en segon terme.

Certament, hi ha polítics conservadors alemanys que fa temps que han començat a parlar obertament d'un possible "Grexit", com se sol anomenar la sortida de Grècia de l'eurozona. "Els efectes d'una sortida del país serien menys problemàtics per a l'euro que una relaxació dels criteris per a tothom", diu el ministre de Finances bavarès, Markus Söder, membre de la Unió Social Cristiana, el partit germà dels demòcratacristians de Merkel. El comissari alemany a Brussel·les, Günther Oettinger, ara també creu que un "Grexit" és possible. "Evidentment, contemplem escenaris en el pitjor dels casos", afirma, "però ningú no intenta activament que Grècia surti de l'eurozona".

A Berlín, a la cancelleria, la preocupació és mínima. "Ara els grecs ens han de dir exactament què volen", va dir una font de la cancelleria, i afegia que estan oberts a dialogar sobre els tipus d'interès del paquet d'ajudes de 240.000 milions d'euros que ja ha estat proporcionat i sobre el temps concedit a Atenes per tornar els préstecs.

"Sortida per accident"? Hi ha una altra possible situació que genera més preocupació a la cancelleria. Tsipras ha demostrat ser un demagog, però té poca experiència política pràctica, fins al punt que l'equip de Merkel està preocupat que sense adonar-se'n podria guiar Grècia cap a fora de l'eurozona. A Berlín, aquest escenari l'anomenen "sortida per accident".

A hores d'ara, és evident que Grècia no satisfaria les necessitats de líquid al mercat obert. "Grècia encara no seria capaç d'establir un accés complet i regular als mercats de capital internacionals en condicions acceptables", segons una avaluació interna recopilada pel Ministeri de Finances alemany. "El país encara és sensible a les condicions canviants del mercat i a l'estat d'ànim dels inversors".

Tanmateix, el programa d'ajudes de la UE expira el 28 de febrer i només queden 1.800 milions d'euros per pagar. El mateix Tsipras hauria de sol·licitar una extensió, que seria una humiliació després de la campanya que acaba de fer. Si no ho fes, però, el país es trobaria davant d'una bancarrota turbulenta. A més a més, els seus socis no podrien donar-li més diners del fons de protecció d'emergència sense una petició d'ajuda formal, i la seva sortida es consideraria unilateral. Poc després, Tsipras es que-

daria sense diners i no podria pagar les pensions o el salari dels funcionaris. No podria saldar el deute de 20.000 milions que Grècia té amb el BCE, per la qual cosa el BCE es veuria forçat a deixar de prestar diners a Atenes. El “Grexit” s’hauria completat.

El joc de la gallina. Merkel no vol que les coses arribin tan lluny. Està disposada a concedir als grecs un altre programa d’ajudes, encara que requereixi l’aprovació del Bundestag. Tot i així, els 10.000 milions d’euros que es planejaven fa unes quantes setmanes no seran suficients. Els experts del govern de Berlín creuen que Grècia necessitarà 20.000 milions d’euros tenint en compte que la recaptació d’impostos està caient i que no s’han dut a terme les privatitzacions. Els diners provindrien del Mecanisme Europeu d’Estabilització (MEDE): ningú més no estaria disposat a deixar diners al país. La condició prèvia pel nou ajut és que Tsipras ha d’acceptar les exigències de reforma i sotmetre el país a la supervisió de l’odiada troica; però això sembla improbable. Divendres el nou ministre de Finances grec, Iannis Varufakis, va dir que no parlarien més amb la troica. El joc de la gallina ha començat.

“Les dues últimes setmanes no han estat bones per a nosaltres”, admet un alt funcionari de Berlín. Ara a Grècia el rumb el marca un govern –inexpert però amb molta autoconfiança– contrari a Merkel. El BCE va prendre la decisió de comprar més d’un bilió d’euros en bons governamentals i altres actius de l’eurozona contra la voluntat d’Alemanya. I ara el president de la Comissió, Jean-Claude Juncker, amb l’ajuda de França i Itàlia, intenta flexibilitzar el Pacte d’estabilitat i creixement de l’euro. “Pot ser que estiguem perdent el control?”, es pregunta un alt càrrec del govern.

Pot ser. La victòria electoral de Syriza envia un missatge a la resta d’Europa. Desperta l’esperança de moviments amb plataformes polítiques semblants en molts països europeus, entre els quals el Front Nacional a França i Podem a Espanya.

A Portugal, tots els partits d’esquerra –el Partit Socialista, el Partit Comunista i els marxistes del Bloc d’Esquerra– van celebrar la victòria de Syriza. Molts esperen que modifiqui el discurs a Europa i que a Brussel·les es debatint propos-

tes d’una conferència sobre deute dels països del sud d’Europa i de plans de reconstrucció per als països més afectats per la crisi del deute.

Al mateix temps, l’èxit de Tsipras podria enfortir els líders europeus que esperen canviar les polítiques actuals de la UE, encara que no estiguin interessats a accedir a les demandes de Syriza de retallar el deute. Al capdavant hi ha els presidents de França i d’Itàlia. Certament, durant la campanya del 2011, en alguns moments Hollande s’assemblava a Tsipras. Deia que volia “reorientar Europa” i alliberar el poble europeu de l’“austeritat”.

Un conflicte entre dues mentalitats. La disputa entre Berlín i París es basava en l’essència, era un conflicte entre dues mentalitats, però també entre dues escoles de pensament econòmic. Mentre que els alemanys opinaven que s’havia d’enfortir l’oferta i que calia millorar les condicions per a la inversió amb reformes, els francesos advocaven per fomentar la demanda. En temps de recessió, argumentaven els francesos, l’Estat ha d’invertir.

Si bé els alemanys ho anomenaven “estalviar”, un terme amb connotacions positives, a la resta d’Europa molts ho van considerar l’espectre de l’“austeritat”, una política cruel contrària al creixement. El llibre *The Body Economic: Why Austerity Kills*, del professor d’Oxford David Stuckler, s’ha convertit en una

mena de bíblia per als contraris a l’austeritat. És un corrent de pensament que no ha acabat de consolidar-se a Alemanya, per bé que en moltes zones d’Europa és dominant en el debat públic. També demostra que els europeus estan molt lluny els uns dels altres, encara que els uneixi una moneda única.

Hollande i Renzi ja fa temps que intenten canviar les polítiques actuals i recentment també han rebut el suport del president de la Comissió, Jean-Claude Juncker, i del cap del BCE, Mario Draghi. Assenyalen que amb prou feines hi ha hagut recuperació econòmica a l’eurozona des de la crisi del 2009 i aposten per polítiques que segueixin el model dels Estats Units, que ara, després de la crisi, experimenten un fort creixement. Quan a la primavera Juncker decideixi com abordarà el dèficit pressupostari de França, aquest canvi de rumb polític començarà a ser visible.

Els crítics de Merkel a París i Roma al·leguen que la lliçó de les eleccions gregues és que no pots obligar un país democràtic a l’austeritat en nom d’un objectiu més elevat; com a mínim, no a la llarga. Els polítics francesos i italians també temen que els partits de protesta els podrien prendre el lloc de la mateixa manera que una generació sencera de polítics grecs ha estat apartada.

Des que va començar la legislatura, el govern d’Hollande no s’ha compromès a cap estalvi significatiu ni ha emprès reformes extenses. Tanmateix, això no

ha impedit que representants de l'ala esquerra del Partit Socialista s'hagin queixat constantment de l'"austeritat" que Berlín ha imposat a París. La coalició populista d'esquerres Front de Gauche i sobretot Marine le Pen, del Front National, canten el mateix himne. A diferència de Syriza, el seu partit vol abolir l'euro per posar fi a "la submissió" de França.

L'hora de l'antiestablishment. Certament, està arribant l'hora de les forces contràries a l'establishment. El fet que tots els partits centristes d'Europa hagin donat suport a polítiques que, en gran mesura, havien estat dictades per Angela Merkel i els seus aliats, ha portat a la formació de nous partits a tots dos costats.

Sovint és difícil classificar aquests partits segons les etiquetes polítiques clàssiques de liberal i conservador. El Front National, per exemple, defensa polítiques contràries als estrangers, però la seva política econòmica s'inspira en l'esquerra radical. A l'Europa d'avui, les categories polítiques ja no són dreta i esquerra; la divisió és entre els polítics tradicionals i els contraris a l'establishment. En molts països això es tradueix en el fet d'estar a favor o en contra d'Angela Merkel.

A Berlín, als polítics els agrada citar Espanya, amb un govern conservador, com un exemple positiu. Després d'unes reformes dures, l'economia espanyola torna a créixer. L'any passat va créixer un 1,4% i aquest any la previsió és del

2% de creixement. Els salaris han augmentat, si bé no gaire, i els espanyols compren més. Està baixant la taxa d'atur, però encara és de prop del 24%, i la renda per càpita encara és molt per sota del nivell del 2007, abans de la crisi. Per aquests motius, el Partit Popular de Mariano Rajoy podria sortir derrotat de les eleccions parlamentàries de la tardor.

És probable que el partit de protesta Podem repeteixi l'èxit de Syriza a les eleccions. "Arriba l'esperança, fuig la por. Syriza, Podem guanyarem", deia aquesta setmana el cap del partit, Pablo Iglesias. "Tic-tac, tic-tac", afegia, el Partit Popular i els Socialistes senten el tic-tac del rellotge. Iglesias, professor de ciències polítiques, va fundar Podem justament ara fa un any. Segons l'última enquesta, feta al començament de gener per l'empresa Metroscopia, el partit quedaria en primera posició, amb un 28% dels vots.

Tanmateix, són precisament moviments com Podem els que poden impedir que Angela Merkel faci massa concessions a Grècia. La preocupació és que, si ho fes, faria pensar als votants del sud d'Europa que els partits amb demandes extremes poden imposar-se.

Conflictes fonamentals sense resoltdre. En aquest sentit, la victòria de Tsipras fa evidents alguns dels problemes fonamentals de l'eurozona. Des que va esclatar la crisi, els líders de la UE han acordat en nombroses cimeres un paquet de rescat rere l'altre. Aquestes polítiques s'acceptaven en petits passos dolorosos, però mantenien l'euro unit malgrat que s'afirmés la seva mort imminent.

Això no obstant, el conflicte entre els europeus del nord i els del sud no s'ha resolt. El problema és que l'euro encara es basa en dos mites: es va prometre als alemanys que tindrien una versió encara més poderosa del lleial marc alemany i molts europeus del sud es pensaven que tenien un bitllet d'anada cap a la prosperitat.

Perquè l'euro tingui èxit, totes dues parts han de fer un pas enrere. Alemanya ha d'acceptar que ser membre de la unió monetària comporta la responsabilitat de la situació econòmica a tota l'eurozona. I França, Itàlia i Grècia han de reconèixer que el creixement sostenible només es pot aconseguir amb reformes i no amb més i més préstecs.

No hi ha gaires opcions pel que fa al futur de l'euro.

La primera possibilitat és que els alemanys vencin tota resistència i preservin un euro que és una còpia fidel del marc alemany. La veritat és que ja és massa tard per a això. Des del 2010, el BCE s'assembla poc al Bundesbank i, després de la decisió d'aquest mes de comprar bilions de bons governamentals, ja no s'hi assembla gens. La segona possibilitat seria un malson per als alemanys. L'euro es convertiria en una moneda dèbil que s'aniria devaluant, els Estats membres eludirien la responsabilitat de fer reformes i, en canvi, finançarien el creixement econòmic amb deutes, dels quals, com a últim recurs, Alemanya actuaria com a garant. Cap govern alemany no acceptarà això, ni el Tribunal Constitucional alemany ni, sobretot, els votants. Això es traduiria en la fi de l'euro. La tercera possibilitat és el pacte. El resultat seria una eurozona en què, en període de normalitat, els països no podrien manllevar diners com volguessin, però en què les normes de deute no s'aplicarien tan estrictament com a Alemanya li agradaria que es fes en temps de recessió. Ara, seria una eurozona en la qual tots els Estats membres emprenderien reformes per ser competitius. Aleshores, l'euro no seria alemany, francès o grec; seria una cosa nova: un pacte amb el qual tothom es podria identificar. Ara la qüestió és si Tsipras vol formar-ne part o si, amb les seves demandes estridents, ja ha empès Grècia a sortir del club.

Dijous passat es va trobar a Atenes amb Martin Schulz, president del Parlament Europeu. A porta tancada, Schulz va tenir la impressió que Tsipras a poc a poc comença a entendre que Grècia s'ha acostat perillosament a una sortida de l'eurozona. El nou líder grec no va esmentar la reducció del deute, però Schulz va trobar-se amb un líder europeu que es considera al timó d'un moviment més ampli contra les polítiques d'austeritat de Merkel. "Això s'estendrà a tot el continent", va dir Tsipras.

Nikolaus Blome, Manfred Ertel, Julia Amalia Heyer, Horand Knaup, Walter Mayr, Peter Müller, René Pfister, Christian Reiermann, Mathieu von Rohr i Helene Zuber

© Der Spiegel

Traducció d'Arnau Figueras